Przedpłata.
w Warszawie pół r. 1 r. sr. 80 kop.
rocznie 3 r. s. k. 60, na prowincyi
r. s. 2 k. 25 i r. s. 4 k. 50.

ZIEMIANIN

Przyjmuje się na Urzędach i Stacyach pocztowych, a w Warsz. w Kantorze Głównym i w Księgarniach.

TYGODNIK ROLNICZO-TECHNOLOGICZNY.

№ 34. ROK DZIESIĄTY Dnia 25 Sierpnia 1844 r.

Wiadomości krajowe.

Dalszy ciąg postanowienia co do wyrabiania i sprzedawania wódki.

II. O kontrolli wyrobu wódki i poborze opłaty od niéj ustanowionéj.

a) *O deklaracyach co do czasu i ilości wyrobu wódki.* Art. 20. Każdy właściciel lub posiadacz gorzelni, winien jest corocznie w miesiącu sierpniu złożyć właściwemu Naczelnikowi Powiatu, w dwóch jednozgodnych egzemplarzach, na papierze bez stempla, deklaracyę któréj wzór Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu przepisze, na to mianowicie: jaką ilość wódki w posiadanéj przez siebie gorzelni i w ciągu jakiego czasu wyrobić zamierza; lub też, że gorzelnię posiadaną bezczynną pozostawia. W roku bieżącym, deklaracya powyższa w miesiącu sierpniu ma być złożoną, dla pozostawienia czasu do uregulowania, wymierzenia i ocechowania naczyń gorzelnianych, stósownie do osnowy art. 30. — Art. 21. Deklaracya właściciela lub posiadacza gorzelni, po jéj zapisaniu do dziennika czynności Komitetowych, ma być przez Naczelnika Powiatu oddaną Komitetowi, aby przez niego była z protokółem opisu stanu gorzelni i wymiaru naczyń, o którym mówi art. 38, porównana, a po znalezieniu, że jéj osnowa nie przekracza czasu, art. 1-ym Najwyższego Ukazu do wyrabiania wódki zakreślonego, i że jest zastósowaną do obszerności parnika kadzi fermentacyjnych, jak tego art. 31 wymaga, tudzież do wzoru na deklaracye przepisanego, poświadczoną będzie przez Komitet w obudwóch egzemplarzach, w téj treści: Co do gorzelni czynnemi być mających: «Deklaracya niniejsza, odpowiadająca art. 1 Najwyższego ukazu z dnia N., niemniéj z wymiarem naczyń i wzorem na deklaracyi podanym zgodna, przez Komitet przyjętą zostaje.» Co do gorzelni nieczynnemi być mających: «Deklaracya niniejsza przez Komitet przyjętą zostaje.» I z takiém poświadczeniem Na-

czelnikowi Powiatu ma być powróconą. — Art. 22. Naczelnik Powiatu, z otrzymanych dwóch egzemplarzy deklaracyi, w powyższy sposób poświadczonych, piérwszy właścicielowi gorzelni natychmiast odeśle, jako upoważnienie do fabrykacyi lub zawieszenia czynności w gorzelni, drugi egzemplarz służyć będzie do zarządzenia poboru opłaty skarbowéj. — Art. 23. Gdyby deklaracya, przez właściciela gorzelni podana, warunkom w art. 21ym określonym nie odpowiadała, Komitet zapisze na niéj objaśnienie, w czém takowa uzupełnienia wymaga; do przerobienia téj deklaracyi czas zakreśli i zwróci ją w tym celu właścicielowi przez pośrednictwo Naczelnika Powiatu. — Przed nadejściem poświadczonéj deklaracyi, fabrykacya wódki rozpoczętą być nie może. Cała osnowa zwróconéj z poświadczeniem Komitetu deklaracyi, będzie przez oddziałowego Członka Komitetu, przy piérwszéj bytności głośno i zrozumiale wszystkim robotnikom w gorzelni pracującym, jako też wszczególności gorzelanemu odczytaną i zastósowanie się do niéj protokularnie polecone; kopia zaś deklaracyi, przez Członka Komitetu za zgodność poświadczona, w miejscu widocznem i dostępném w gorzelni wywieszoną zostanie. — Art. 25. Czynność w gorzelni przez cały ciąg czasu, w deklaracyi na wyrabianie wodki przeznaczonego, ściśle podług poświadczonéj deklaracyi wykonywaną być powinna; z czego wynika, że ani większéj ilości materyałów na zaciér używać, ani też czasu do palenia, w deklaracyi podanego, przekraczać nie jest wolno. Wszelako skrócenie czasu palenia, lub czasowe tegóż palenia przerwanie, zwłaszcza z nadzwyczajnych przyczyn, jako to: spalenia się gorzelni, zepsucia apparatu i tym podobne, może mieć miejsce, i skutkować będzie uwolnienie od opłaty, jeżeli w czasie przepisanym, gdzie należy, doniesioném zostanie. — Art. 26. O przyczynach przerywających fabrykacyę, o których artykuł poprzedni wspomina, używający gorzelni winien natychmiast, a najdaléj w ciągu godzin 48, bez używania papiéru stemplowanego, donieść Naczelnikowi Powiatu, który doniesienie zapisze do dziennika czynności Komitetowych i zakommunikuje oddziałowemu Członkowi Komitetu, dla sprawdzenia na miejscu wypadku i poświadczenia go na témże doniesieniu, tudzież dla opieczętowania apparatu, gdzie tego, stósownie do art. 63 lit. c, zajdzie potrzeba. — Art. 27. Gdy po ustaniu przyczyny wstrzymującéj fabrykacyę, czynność w gorzelni na nowo ma się rozpocząć, o dniu rozpoczęcia na 48 godzin wcześniéj Naczelnikowi Powiatu donieść należy, który doniesienie zapisawszy do Dziennika Komitetowego, oddziałowemu Członkowi do służbowego użytku zakommunikuje. Gdyby nowe przemierzenie i ocechowanie naczyń gorzelnianych, przed rozpoczęciem fabrykacyi było potrzebne, przybycia Członka oczekiwać należy koniecznie; gdyby zaś przyczyny przerwy nie wpłynęły na zmianę przemierzonych i ocechowanych naczyń, palenie wódki, w dniu na jéj rozpoczęcie przeznaczonym, może być rozpoczęte, chociażby Członek Komitetu nie przybył. — Art. 28. Doniesienia, o których w art, 26 i 27 była mowa, przez oddziałowego Członka Komitetu sprawdzone i poświadczone, mają pozostać na miejscu, i do deklaracyi, jako dowody wpływające na ostateczny obrachunek, przyszyte zostaną. — Art. 29. Gdyby przerwanie fabrykacyi nie było doniesione w czasie i sposobie przez art. 26 wskazanym, w takim razie fabrykacya za trwającą będzie uważana, i od niéj opłata liczona. — Art. 30. W roku bieżącym Komitety Obywatelskie nie mając jeszcze zebranych protokółów opisu stanu gorzelni i wymiaru naczyń dla porównania z nim podanych deklaracyi, jak tego art. 21 wymaga, przedewszystkiém rozdzielą też deklaracye między wszystkich Członków Komitetowych wła-

ściwych oddziałów, którzy zajmą się opisem stanu apparatów, tudzież wymiarem i ocechowaniem naczyń gorzelnianych, spólnie z dodanemi urzędnikami, podług przepisów umieszczonych w art. 32 i dalszych, a po dokonaniu téj czynności, przystąpią w komplecie do sprostowania i poświadczenia deklaracyi, w sposobie art. 21 i 23 wskazanym.

b) *O uregulowaniu naczyń gorzelnianych.*

Art. 31. Właściciel lub posiadacz gorzelni, zamierzający ograniczyć dziennie wyrób wódki do mniejszéj ilości, jak skład apparatu w gorzelni znajdujący się dostarczyć jéj pozwala, winien jest przed podaniem deklaracyi, o któréj się w art. 20 wspomniało, w gorzelniach z parnikami, do téj mniejszéj ilości parnik i liczbę lub objętość kadzi fermentacyjnych zastósować; a w gorzelniach bez parników będących, podobnież kadzie fermentacyjne do zamierzonego mniejszego wyrobu urządzić, i tak w piérwszym jak i drugim przypadku zarządać wymierzenia i ocechowania wspomnionych naczyń. Bez poprzedniego dopełnienia tego uregulowania, wymiar i ocechowanie naczyń, ani téż poświadczenie deklaracyi przez Komitet nie nastąpi. W roku bieżącym uregulowanie parnika i kadzi fermentacyjnych do zamierzonego wyrobu, może i po podaniu deklaracyi nastąpić, wszelako nie późniéj jak do końca miesiąca września.

c) *O piérwszém opisaniu apparatów, tudzież wymierzeniu i ocechowaniu naczyń gorzelnianych.*

Art. 32. W każdéj gorzelni winien być dopełniony szczegółowy opis składu i stanu apparatu, tudzież wymiar i ocechowanie parnika, kadzi fermentacyjnych i kotłów, zaraz po podaniu deklaracyi, odpowiednio art. 30. Czynność wspomniona ma się wykonać protokólarnie przez delegacyę, złożoną z Członka właściwego oddziałowego i z urzędnika skarbowego, w obec miejscowego Wójta Gminnego lub Burmistrza, właściciela lub posiadacza gorzelni i gorzelanego. — Art. 33. Opisanie apparatu wyszczególniać ma, podług jakiego ze znanych systemów czyli sposobów jest wystawiony, i z jakich mianowicie składa się części nieruchomych i ruchomych. — Art. 34. Sposób wymiaru parnika, kadzi fermentacyjnych i kotłów, polegać ma na tém, aby na parniku wyryta lub olejną farbą naznaczona była objętość jéj na garnce, aby kadzie fermentacyjne i kotły zwyczajne, były tym samym sposobem oznaczone numerem kolejnym w każdéj gorzelni od piérwszego poczynając, aby nareszcie parnik i kadzie fermentacyjne miały oprócz tego wypalony herb Królestwa, a kotły wybity stempel z tymże herbem. — Art. 36. Materyały do ocechowania parnika i kadzi potrzebne, właściciel gorzelni dostarczyć powinien. Cecha i stempel, herb Królestwa wyobrażające, przez Kommissyę Rządową Przychodów i Skarbu delegacyi udzielone zostaną. Te ostatnie, po użyciu do piérwszego ocechowania, złożone będą Naczelnikowi Powiatu, dla zachowania w Kassie Powiatowéj, z kąd w potrzebie następnego ich użycia, tylko za upoważnieniem Naczelnika Powiatu wydane będą. — Art. 37. Delegacya sprawdzić ma obowiązek, czyli parnik i liczba lub objętość kadzi fermentacyjnych, do podanego w deklaracyi zaciéru dziennego, podług art. 31 są uregulowane, a gdzie nie ma parnika w gorzelni, czyli kadzie fermentacyjne podobnie do zadeklarowanego zaciéru dziennego i objętości kotła są urządzone. Gdzieby tego nie znalazł, wezwie używającego gorzelni, ażeby, zgodnie z artykułem wspomnionym, najdaléj do końca miesiąca września r. b. powyższe naczynia do podanéj deklaracyi zastósował, i do tegóż czasu czynność wymierzenia i ocechowania naczyń w gorzelni odłoży. Zwłoka dalsza ze strony posiadacza gorzelni w uregulowaniu naczyń, skutkować będzie ich niewymierzenie i nie ocechowanie, a następnie nie poświadczenie deklaracyi i niemożność rozpoczęcia

wyrobu wódki. — Art. 38. Jeżeli delegacya znajdzie naczynia, w artykule poprzednim wymienione, już uregulowanemi, dopełni opis stanu gorzelni, tudzież wymiar i ocechowanie naczyń w sposobie artykułami poprzedniemi wskazanym i zaraz jeden egzemplarz protokółu swego działania na ręce Naczelnika Powiatu odeśle, aby wpisany do dziennika czynności Komitetowych, posłużył do użytku, o jakim się w art. 30 powiedziało, a drugi egzemplarz do zachowania właścicielowi lub posiadaczowi gorzelni wręczy.

d) *O dalszém uzupełnianiu opisu apparatów, tudzież wymiaru i ocechowaniu naczyń w gorzelniach.*

Art. 39. Opisanie apparatów, tudzież wymierzenie i ocechowanie naczyń w gorzelniach, będzie raz tylko w każdéj gorzelni dopełnione, a powtórzenie téj czynności będzie miało miejsce w tenczas, kiedy z powodu zmiany apparatu, parnika, lub kadzi fermentacyjnych, nowe ich opisanie, wymiar i ocechowanie będą potrzebne, lub gdyby nierzetelność lub niedokładność piérwszéj czynności, z jakiejbądź strony zaskarżoną została. W tym ostatnim i dowiedzionym wypadku, oprócz kar za nadużycie przepisanych, dopełniający piérwiastkową czynność, do ponoszenia solidarnego kosztów powtórnéj delegacyi zobowiązani będą. — Art. 40. Zaraz po przygotowaniu albo nowego apparatu lub kotła, albo nowych naczyń, wymiaru i ocechowania wymagających, należy właścicielowi, bez użycia papieru stemplowego, uczynić do Naczelnika Powiatu podanie o potrzebie opisania, wymierzenia i ocechowania onych; do czasu zaś wypełnienia téj czynności, wstrzymać się ma z użyciem tychże apparatów lub naczyń. — Art. 41. Po wprowadzeniu do dziennika czynności Komitetowych powyższego podania, Naczelnik Powiatu zakommunikuje one Członkowi właściwego oddziału Komitetowego, i równocześnie wyznaczy Urzędnika Skarbowego do łącznego działania. Obydwa delegowani, z przybraniem miejscowego Wójta Gminy lub Burmistrza, i w obecności właściciela lub posiadacza gorzelni, tudzież gorzelanego, dopełnią co do apparatu lub naczyń sobie wskazanych, to samo postępowanie, o jakiém się w artykule 38 mówiło, a protokół téj czynności, w dwóch egzemplarzach sporządzony, zostanie jako annex do protokółów piérwiastkowego opisu apparatu tudzież wymiaru i ocechowania naczyń, tak w gorzelni, jako i w aktach Komitetowych będących przyszyty. — Art. 42. W razie zmiany, z powodu zużycia lub zniszczenia parnika, kadzi fermentacyjnych, apparatu lub kotła, należy przy ich wymiarze i ocechowaniu przestrzegać, aby objętość onych powiększoną nie była, chyba że to powiększenie następuje w skutku otrzymania konsensu na powiększenie apparatu. W takim przecież razie zmiana ta usprawiedliwioną być powinna przyłączeniem do protokółu, w gorzelni pozostającego się, oryginalnego konsensu, a do protokułu, należącego do akt Komitetowych, kopii tegoż konsensu. — Art. 43. W razie zamiany jednéj kadzi fermentacyjnéj na drugą, lub jednego kotła na drugi, ten sam numer na przybywającéj kadzi lub kotle dać należy, jaki był na kadzi, lub na kotle z użytku wychodzących położony. W razie przybywania nowéj kadzi lub kotła do tych, które w gorzelni czynne się znajdują, oznaczenie ich dalszym numerem kolejnym winno być dopełnione. — Art. 44. Naczynia i kotły z użycia wychodzące, powinny być z gorzelni uprzątnionemi, przedewszystkiém zaś znaki Rządowe na nich będące, mają być zdjęte lub zniszczone. — Art. 45 Reperacye naczyń gorzelnianych, nie pociągające za sobą ani zniszczenia cech na nich przyłożonych, ani żadnéj zmiany co do wielkości, mogą być przedsiębrane bez poprzedniego donoszenia, o jakiém art. 40 wspomina; przy piérwszém atoli zwiedze-

niu gorzelni przez Członka Komitetowego, powinny być onemu okazane, który o tém w dzienniku swoim, podług art. 75 prowadzić się mającym, należytą wzmiankę uczyni.

e) *O liczbie zaciérów i używaniu kadzi fermentacyjnych.*

Art. 46. Zaciér na wódkę raz tylko w przeciągu 24 godzin odbywać się może. — Art. 47. Kadzie fermentacyjne winny być koleją numerów swoich w gorzelni używane.

f) *O książce kontrollowéj w gorzelni.*

Art. 48. W każdéj gorzelni ma być prowadzona książka kontrollowa. — Art. 49. W książce kontrollowéj należy zapisywać każdodziennie: *a*) ilość kartofli na zaciér użytych, w korcach i w garncach; *b*) ilość słodu jęczmiennego na zaciér użytego, w korcach i garncach lub funtach; *c*) ilość śroty żytniéj do zaciéru użytéj, w korcach i garncach lub funtach; *d*) w które mianowicie kadzie zaciér do fermentacyi został spuszczony; *e*) w którym dniu wypalanie zaciéru nastąpiło; *f*) wypaloną ilość wódki; *g*) stopień jéj tęgości; *h*) poświadczenie właściciela lub posiadacza gorzelni w odbiorze wódki. Wiadomości pod lit. f. g. h. wymienione, mogą być zapisywane nie codziennie, lecz w tenczas, kiedy przemiar i odbiór wódki z gorzelni następuje. Jeżeli dnia którego w gorzelni zacieranie albo wypalanie wódki nie będzie miało miejsca, należy przyczynę tego w książce na właściwéj linii zapisać. — Art. 50. Książka kontrollowa, prowadzona w gorzelni, będzie jedna na cały czas zadeklarowanego palenia. Wzór do niéj Kom. Rząd. Prz. i Skarbu przepisze, i nabycie książek do użycia przysposobionych za umiarkowaną opłatą ułatwi. — Art. 51. W książce kontrollowéj wiadomości wskazane w piérwszych siedmiu ustępach art. 49, zapisywać winien gorzelany własnoręcznie, lub pod jego dozorem i odpowiedzialnością inny officyalista. Wiadomość o odbiorze wódki sam właściciel lub posiadacz gorzelni posiadać ma obowiązek. Gdy zaś właściciel lub posiadacz gorzelni nie mieszkał w miejscu, lub téż nie był obecny w czasie odbioru wyrobionéj wódki od gorzelanego, w téj czynności wyręczony być może przez inną osobę, za któréj rzetelne postępowanie przecież staje się odpowiedzialny. — Art. 52 Skrobanie lub zamazywanie w książce kontrollowéj jest zabronione, pomyłki zdarzone, przez przekreślenie i widoczne nad przekreśleniem nowe zapisanie, prostować należy. — Art. 53. Książka kontrollowa zawsze w gorzelni w dobrém zachowaniu u gorzelanego znajdować się i na każde zażądanie Oddziałowych Członków Komitetu, lub innych zesłanych Urzędników, okazywaną być powinna. — Art. 54 Gdyby w czasie czynności gorzelni, książka kontrollowa przypadkowemu zatraceniu uległa, użytkujący z gorzelni, doniosłszy o tém Naczelnikowi powiatowemu, o nową książkę dla gorzelni wystarać się powinien. Gorzelany, zostawiwszy w niéj potrzebne karty dla zapisania przez Członka Oddziałowego, stósownie do art. 62, wyrobu z czasu poprzedniego, dalszy w téjże książce wyrób, z kolei codziennie zaciągać będzie. — Art. 55. Po skończeniu palenia wódki, w każdym roku, książka kontrollowa będzie po sprawdzeniu poświadczona przez Komitet, stósownie do art. 72, i po zwróceniu jéj za pośrednictwem Naczelnika powiatu, zostawać ma w troskliwém zachowaniu właściciela gorzelni przez cały rok następny.

g) *O zwiedzaniu gorzelni i sprawdzaniu w nich czynności.*

Art. 56. Każda gorzelnia będzie zwiedzaną i czynności w niéj odbywane, sprawdzane przez oddziałowych Członków Komitetu, najmniéj raz jeden na miesiąc; w gorzelniach jednak, w których apparaty są zdolne wyrobić większą ilość wódki od téj, jaka zadeklarowaną była, zwiedzanie to częściéj i niespodzianie powtarza-

ne być winno, dla rozciągnienia najściślejszego dozoru. — Art. 57. Zwiedzanie gorzelni przez oddziałowych Członków Komitetu i sprawdzanie w nich czynności, będzie miało głównie na celu przekonanie się: *a*) że naczynia gorzelniane i apparaty są te same, jakie były do spisania i i cechowania podane, i prócz tych inne nie znajdują się; *b*) że czynność w gorzelni odbywa się zgodnie z podaną deklaracyą lub szczegółowemi doniesieniami; *c*) że zaciery i inne wiadomości, do książki kontrollowéj rzetelnie i regularnie są zapisywane; *d*) że otrzymana ilość wódki jest w odpowiednim stosunku do wielkości zaciérów i znanéj z doświadczenia skuteczności apparatu; *e*) że w gorzelniach nieczynnych pieczęcie na apparatach przyłożone znajdują się nie naruszone. — Art. 58. Gdyby sprawdzający dostrzegł niestósowność w postępowaniu i w skutkach, dającą podejrzenie o popełnioném nadużyciu fabrykacyi lub uchybieniu przepisom, albo gdyby po porównaniu ilości użytego na zacier materyału z wyrobioną wódką mniemał: iż wyrobek temu rodzajowi apparatu, jaki w gorzelni się znajduje, podług wiadomych mu praktycznie zasad nie odpowiada; w takim razie bliżéj rzecz zbadawszy, i wyrozumiawszy, że dostrzeżona niestósowność pochodzi z nierzetelnego postępowania w gorzelni, winien jest protokół piérwiastkowego ogólnego śledztwa z właściciela, z gorzelanego i ludzi pomagających sporządzić, z wymienieniem rodzaju wykroczenia i okoliczności jemu towarzyszących, a następnie takowy protokół do dalszego uznania Komitetowi, przez pośrednictwo Naczelnika powiatowego, przedstawić. — Art. 59. Sprawdzi rewidujący, czyli wykazane w książce kontrollowéj dni nieczynności gorzelni, wspierają się na deklaracyi lub na dodatkowych doniesieniach, o jakich mówi art. 26, a gdyby się na nich nie wspiérały, winien dochodzić, przez badanie ludzi w gorzelni zatrudnionych, czyli rzeczywiście i dla czego gorzelnia była nieczynną; z protokółem zaś w tym względzie spisanym postąpić, jak się w poprzednim artykule powiedziało. — Art. 60. Komitet na zebraniu powiatowém rozpozna, czyli wyprowadzone przez Członka oddziałowego piérwiastkowe śledztwo, kwalifikuje się do dalszego dochodzenia; a jeżeli je za takie uzna, o tém swojém uznaniu uczyni w protokóle obrad stósowną wzmiankę, i piérwiastkowe śledztwo do tegóż protokółu dołączy. Art. 61. Członek Komitetu zasummuje za każdą swoją bytnością książkę kontrollową, w gorzelni prowadzoną, co do rubryk, obejmujących: ilość zaciérów, ilość materyału na zaciér użytego i ilość wyrobu wódki, zredukuje tenże wyrobek na 78 stopień tęgości probierza stumiarowego, i rezultat ustanowiony, z położeniem daty rewizyi, podpisze, nadmieniając zarazem, czyli i jaki zrobił protokół o dostrzeżonych w gorzelni nadużyciach lub uchybieniach. W gorzelniach nieczynnych, Członek Komitetu zapisze swoją bytność na deklaracyi, u właściciela gorzelni znajdującéj się, i poświadczy znalezienie nie naruszonych pieczęci na apparatach. Rezultat w książce kontrollowéj ustanowiony, poświadczenie na deklaracyi, o którém się mówiło, tudzież treść protokółów w gorzelni spisanych, zaciągnie także oddziałowy Członek Komitetu do swego dziennika. — Art. 62. Gdyby Członek oddziałowy był przeszkodzony w dokonaniu rewizyi zatraceniem książki kontrollowéj, nasamprzód dochodzić protokólarnie powinien, czyli to zatracenie nie nastąpiło w zamiarze zatarcia śladów jakiego nadużycia przy fabrykacyi; następnie do nowéj książki, podług art. 54 dostarczonéj, zapisze fabrykacyę na czas poprzedni w stosunku deklaracyi, podług najkorzystniejszego rezultatu, jaki którakolwiek gorzelnia z takimże samym apparatem w jego oddziale wydała. Gdyby atoli wiadomy był już rezultat fabrykacyi w téjże saméj gorzelni z po-

przedniego czasu, mianowicie z rewizyi peryodycznych, o jakich się w art. 61 mówiło, do nowéj książki tenże rezultat zaciągnie, za czas zaś upłyniony od ostatniéj rewizyi, aż do chwili, w któréj gorzelany aż do nowéj książki wyrób zapisywać zaczął, ilość wódki w stosunku rezultatu ostatniéj rewizyi obliczy i w téj książce pomieści. *(Dalszy ciąg w nast. Nrze).*

Wychów zwierząt.

O użyciu liści drzew na karm dla owiec

(dokończenie).

Lipy i dęby rosną powolniéj, ogławia się je zatém co 4 lata, liście atoli są piękniejsze, większe i więcéj dają paszy, kiedy obcinanie gałęzi, regularnie co 3 lata odbywa się. Dla gospodarza zatém, któremu więcéj chodzi o liść na paszę, aniżeli o drzewo, lepiéj będzie las lipowy i dębowy, na trzy lub cztery dzielić poręby.

4. Wszystkie inne, wyżéj wymienione drzewa, jako to, klon, jesion, olsza, buk, brzoza i leszczyna, tymże samym sposobem, jak dąb i lipa, mogą być w tym celu użyte. Jednakże do obierania liści, lepiéj jest hodować je *niskopiennie* aniżeli *wysokopiennie*, bo to jest naturze ich właściwém, że w stanie młodocianym, jako krzewy, więcéj i lepszy liść wydają.

Wycinając te drzewa na porębach, w wieku ich, 10—14 lat, a to w celu użycia ich na opał, za każdém cięciem porębu, można otrzymywać dużo liści na karm dla owiec. W takim razie, za każdém cięciem porębu, który na przyszłą zimę lub wiosnę następną, ma być użytym na drzewo pękowe do opału, gałęzie liściem okryte, obcinają się wcześnie w jesieni kiedy liść, w całéj sile swojéj zieloności jeszcze się znajduje, poczém zwięzują się w wiązki, i wyżéj opisanym sposobem suszą. W obieraniu jednak liści, albo raczéj w obcinaniu gałęzi z liściami, wypada wierzchołki drzew zostawiać w jesieni nietknięte, inaczéj albowiem, mianowicie kiedy jesień jest ciepła, drzewa puszczają nowe odrośle, a w takim razie marzną w zimie i wraz z korzeniem zupełnie niszczeją. Wycinając poręby w zimie, albo jeszcze lepiéj na wiosnę zanim się pąki liściowe okażą, drzewo wycina się gładko, tuż zaraz przy ziemi. Pnie zatém, na lato następne, puszczają piękne i mocne odrośle, a użycie liści, zgoła dalszemu drzewa wzrostowi nie szkodzi.

Takowy sposób użycia liści, jest bardzo pożyteczny i jest to korzystanie uboczne, które z drzewa niskopiennego, bez żadnego dla drzewa uszczerbku, corocznie miejsce mieć może. W okolicach obfitujących w lasy liściowe, ale przytém ubogich w łąki, dostarczające paszy zimowéj użycie podobne lasów, jest bardzo wielkiéj wagi.

5. W zwyczajnym sposobie ogławiania drzew kiedy się ich wierzchołki zostawują nietknięte, drzewa wyrastają zbyt wysoko i niekształtną dla oka postać przedstawiają. Niższa część pnia mało puszcza gałęzi, cała siła wegetacyjna pędzi w górę do wierzchołka nietkniętego i tam dopiero najwięcéj gałęzi wyrasta; te zaś gałęzie, w czasie obierania liści, z trudnością i nie małém niebezpieczeństwem obcinane być mogą. Tę wszakże niekształtną postać drzew liściowych, można jeżeli nie zupełnie, to choć w części poprawić, a tym sposobem, obfitszy i wygodniej-

szy zbiór liści, na przyszłość zapewnić; dzieje się to ścinając pewną część pnia u wierżchu tych drzew, które w zwyczajnym sposobie obiérania liści, zbyt wysokiego wzrostu nabyły. Przez to, siła wegetacyjna innego nabiéra kierunku, a pień, prawie od samego korzenia, gęstą latoroślą okrywa się. Odcinanie wierżchołka, musi następować wcześnie na wiosnę, zanim się liście na drzewie nie okażą, zranienie albowiem w tym czasie zadane, łatwo zagojone być może. Jeżeli drzewo wysokie jest na 30—45 stóp, tedy chcąc je przez ucięcie wierżchołka skrócić, zostawuje się pień długi na 16 stóp, jednakże w tym razie należy zostawić u wierżchu niejaką część gałęzi nietchniętych, dla tego, ażeby próchnienia drzewa we środku uniknąć. Kiedy później górne gałęzie na 8 stóp podrosną, w tenczas znowu na kilka stóp skracają się, lecz nie w jesieni podczas obierania liści, tylko na wiosnę; nie zachowując albowiem téj ostróżności, mogłoby nastąpić zniszczenie drzew w zimie. Postać tym sposobem i tak w krótkim wzroście utrzymanego drzewa, którego gałęzie prawie się dotykają do ziemi, przedstawia wcale powabny widok, a przytém łatwo jest obiérać je z liści; z resztą w takim stanie, zawsze obfity zbiór liści wydaje.

6. Zwyczajny i najlepszy czas obiérania liści z drzewa, jest sierpień; robi od tego wyjątek sama jedna tylko topola kanadyjska; w tym albowiem miesiącu wypuszcza ona najmocniejsze jeszcze odrośle; a zatém w ostatniéj dopiéro połowie września, przed nastaniem piérwszych nocnych przymrozków, obiérana z liści być powinna, gdyż inaczéj obiérając ją z liścia wcześnie, drzewo to, szczególniéj kiedy ciepła jest jesień, puszcza na nowo odrośle i w zimie następnéj pospolicie wymarznąć musi.

Spodziéwamy się, iż Szanowna Redakcya *Gaz. hand. i przemysłowéj* raczy powtórzyć art. powyższy, dla tém większego upowszechnienia, tyle zaiste ważnego dla gospodarzy wiejskich przedmiotu; a mianowicie, jak się obawiać należy, przy tegorocznym, niemal ogólnym braku dobrego i zdrowego siana. *Red.*

Rozmaitości.

Cukier palmowy.

Piszą z Paryża że w krótce pojawi się na wszystkich targach Europejskich nowy artykuł handlu, to jest: *cukier palmowy*, otrzymany przez zgęszczenie soku drzewa palmowego. Wprawdzie produkt ten nie jest nowym; albowiem od niepamiętnych czasów, używano go w miejsce cukru trzcinowego w całéj Azyi; był on zupełnie podobny do wosku; a nawet posiadał woń onegóż. Teraz dopiéro chemicy francuzcy potrafili wyprowadzić z rzeczonego soku, cukier krystaliczny, który, tak co do smaku jako powierżchowności, równa się najpiękniejszemu trzcinowemu, zwanemu w handlu *belles quatrièmes*. Pewien kolonista francuzki w *Pondichery*, wyrobił go w roku upłynionym przeszło 800,000 funt. sok dostarczyły mu palmy leśne. Sok ten ma być tak obfity w cukier iż go przeszło 50 proc. zawiéra. Nietylko sok drzewa palmowego lecz także kokosowego i sagowego, wydaje podobny cukier.

Kantor Główny w Starém Mieście N° 61 na piérwszém piętrze.